

RADOVI

ZAVIČAJNOG MUZEJA – VISOKO

RADOVI ZAVIČAJNOG MUZEJA – VISOKO

Izdavač

JU Zavičajni muzej – Visoko

Glavna i odgovorna urednica

Đenana Ganić, prof.

Urednički savjet

doc. dr. Mehmed Kardaš, Mubera Pulo, dipl. orijent., Habiba Efendira-Čehić,
prof., Tarik Silajdžić, MA

Redakcija

prof. dr. Ibrahim Krzović (Filozofski fakultet, Sarajevo), dr. Aladin Husić (Orientalni institut, Sarajevo), prof. dr. Adnan Kaljanac (Filozofski fakultet, Sarajevo), doc. dr. Aiša Softić (Filozofski fakultet, Sarajevo), prof. dr. Esad Delibašić (Filozofski fakultet, Zenica), dr. Ramiza Smajić (Institut za historiju, Sarajevo), doc. dr. Haris Dervišević (Filozofski fakultet, Sarajevo), doc. dr. Amra Šaćić Beća (Filozofski fakultet, Sarajevo), dr. Enes Dedić (Institut za historiju, Sarajevo)

Međunarodna redakcija

doc. dr. Iva Kaić (Filozofski fakultet, Zagreb), dr. Angelina Raičković Savić (Arheološki institut, Beograd), dr. Slaviša Perić (Arheološki institut, Beograd)

Sekretar redakcije

Tarik Silajdžić, MA

ISSN 2712-1879 (print)

ISSN 2744-1377 (online)

<https://zavicajnimuzej.com/izdavackadjelatnost/>

SADRŽAJ

RIJEČ UREDNIKA.....	5
---------------------	---

ČLANCI

Adnan Kaljanac i Jesenko Hadžihasanović: Rezultati arheoloških istraživanja na lokalitetu Kundruci kod Visokog (prethodno saopštenje)	9
Tarik Silajdžić: Svibe – prilozi istraživanju rimske antike na području centralne Bosne.....	72
Đenana Ganić: Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko s procjenom stanja oštećenja / očuvanosti – III faza.....	109
Mustafa Uzunalić: Keramičke lule iz Zavičajnog muzeja u Visokom.....	124
Habiba Efendira-Čehić i Dženana Arnautović: Kolekcije fotografija, dopisnih karti i razglednica iz Fototeke Zavičajnog muzeja Visoko – Prilog proučavanju porodice Vojnović iz Visokog.....	139
Haris Dervišević: U ozračju ruhanijetskih harfova: kaligrafija šejha hafiza Zilke Žolje.....	180
Esad Delibašić: Odgovor na krizu muzeja: <i>nova muzeologija</i> i ekomuzej	194
Mubera Pulo: Orijentalna zbirka Zavičajnog muzeja u Visokom – Katalog dokumenata na arapskom jeziku	211

PRIKAZI

Srđan Rudiћ, <i>Bosanska vlastela u XV веку, Просопографска студија</i> , Историјски институт Београд, Посебна издања, књ. 75, Универзитет у Бањој Луци, Центар за напредне средњовековне студије, Едиција Фронтистерион, књ. 2, Београд – Бања Лука, 2021, str. 330.	247
Hana Younis, <i>Biti kadija u kršćanskom carstvu. Rad i osoblje šerijatskih sudova u Bosni i Hercegovini 1878.–1914.</i> , Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, Sarajevo, 2021, str. 439.	252
<i>Visoko i okolina kroz historiju II: Osmanski period</i> , Grupa autora, Zavičajni muzej, Visoko, 2021, str. 360.	261
Amila Kasumović, <i>Zatočene: Žene u zatvorskom sustavu Bosne i Hercegovine 1878–1914</i> , Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2021, str. 165.	267
Lidija Klepo i Jasmina Drugović, <i>Gradska biblioteka Visoko 1946–2016</i> , Visoko, 2021, str. 149.	272
Izložba <i>Priča o čovjeku: Omer Pobrić (1945–2010)</i>	275
Pregled najvažnijih aktivnosti Zavičajnog muzeja u Visokom za period 2020–2022. god.	278
Podaci o autorima	283

Đenana Ganić

Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko s procjenom stanja oštećenja / očuvanosti – III faza

Apstrakt: U radu se prezentuju podaci o 7 nekropola s područja Visokog koje su obrađene 2018. god. u sklopu III faze projekta “Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko sa procjenom stanja oštećenja / očuvanosti”. Projekat je implementiran u organizaciji Zavičajnog muzeja u Visokom, a podrazumijevao je preliminarno čišćenje nekropola, popis brojnog stanja stećaka i izradu fotodokumentacije, kao i završno geodetsko snimanje nekropola uz izradu info-tabli. Kroz prikupljene podatke vrši se poređenje trenutne situacije (brojno stanje i stepen oštećenosti / očuvanosti) s podacima ranijih autora preko čega se stiče uvid u stepen degradacije nekropola i ujedno vrši dopuna ili korekcija postojećih podataka. Realizacija projekta “Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko sa procjenom stanja oštećenja / očuvanosti” podijeljena je u V faza.

Ključne riječi: projekat, stećci, srednjovjekovlje, Visoko, nekropole, ubikacija, evidentiranje, obilježavanje, zaštita

Uvod

Ako znamo da se na području oko gornjeg toka rijeke Bosne i sliva rijeke Lašve formirala prvobitna srednjovjekovna država Bosna i ako znamo da se područje Visokog i okoline nekada nazivalo *Kraljevom zemljom*,¹ onda je jasno zašto ovo područje obiluje značajnim ostacima srednjovjekovnog materijalnog i nematerijalnog naslijeđa. Stećci su, kao specifičnost srednjovjekovnog kulturnohistorijskog naslijeđa, izvorna spomenička baština koja je uvijek interesantna za analizu. Projekat “Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko sa procjenom stanja oštećenja / očuvanosti” u organizaciji JU Zavičajni muzej Visoko koncipiran je kroz V faza i baziran na

¹ Filipović 2017: 24.

dobivanju tačnih i pouzdanih podataka o stećcima na prostoru Visokog s ciljem poduzimanja pravovremenih mjera konzervacije i zaštite.

U okviru realizacije prve dvije faze (I – 2015/2016, II – 2018), ubicirano je i rekognoscirano 13 nekropola s 243 stećka,² dok je u 2020. god. projekat nastavljen te je obrađeno dodatnih 7 nekropola s 42 stećka,³ što znači da je ukupno u tri faze obrađeno 20 nekropola i 285 stećaka.⁴

Treća faza projekta realizovana je 2020. god. i donijela je nove podatke o stećcima na području Visokog uz dopunu postojećih saznanja.⁵ U okviru III faze projekta obrađene su sljedeće nekropole: nekropola Grabošić u Džindićima, nekropola Jagneidi u Slatini (Radovlje), nekropola Strane u Maurovićima (Radovlje), nekropola u naselju Podvinci, nekropola Kadinjača u Uvorićima, te dvije nekropole u naselju Zbilje – lokalitet muslimanskog mezarja pod nazivom Lopate te lokalitet pravoslavnog groblja. U ovoj fazi urađeno je geodetsko snimanje i obilježavanje info-tablama obrađenih nekropola, što se pokazalo kao metodološki nedostatak u prethodnim fazama projekta. Ukupan broj stećaka na području grada Visoko biće utvrđen nakon realizacije i preostale dvije faze projekta.

Stručni tim Zavičajnog muzeja – Visoko⁶ je tokom 2020. god., u okviru realizacije III faze projekta, utvrdio broj, vrstu, oblik i orijentaciju stećaka, izvršio procjenu stanja očuvanosti, geodetsko snimanje i obilježavanje obrađenih nekropola info-tablama.

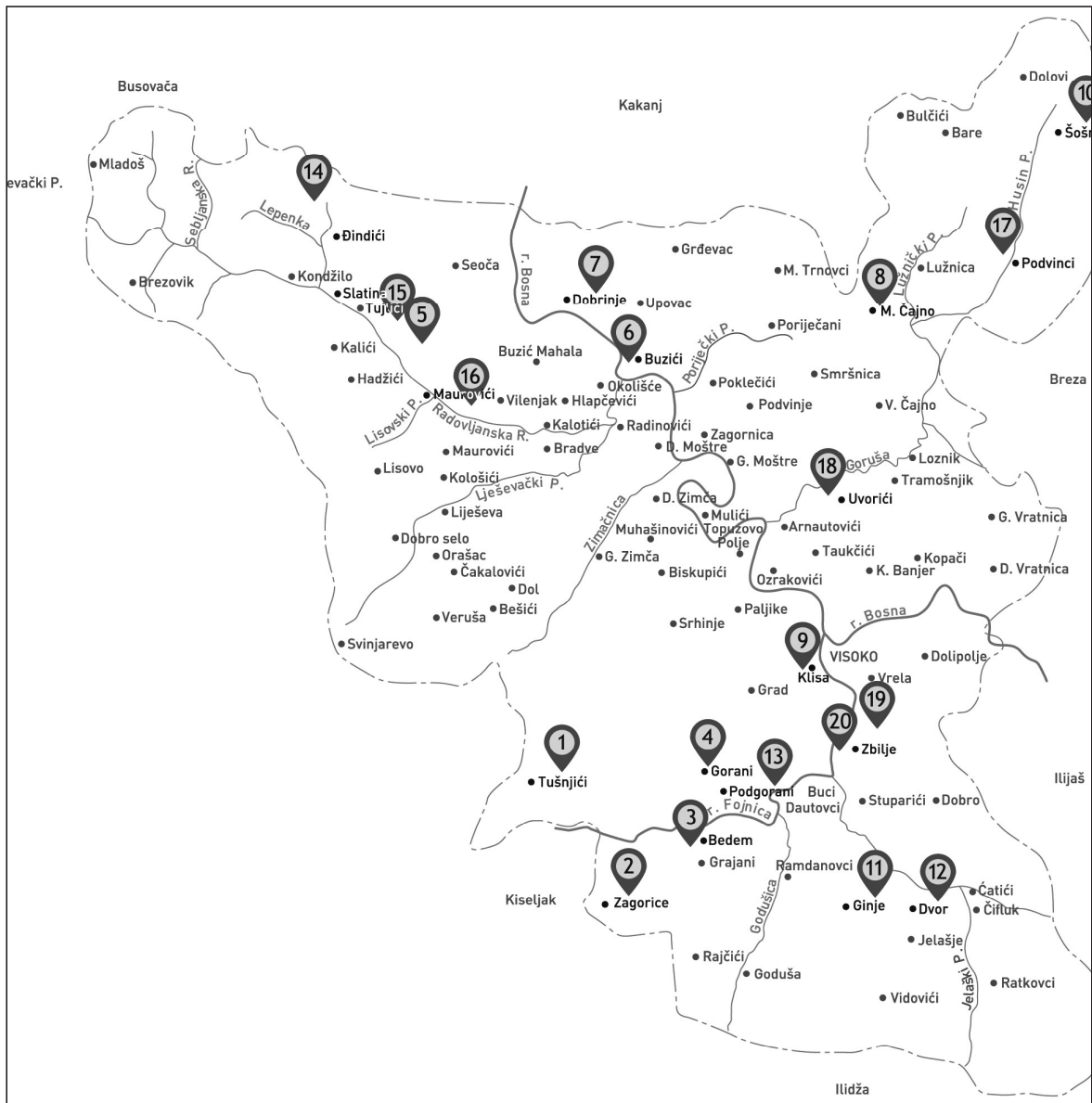
² Ganić 2020: 185–207.

³ Izvještaj o realiziranom projektu “III faza – Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko sa procjenom stanja oštećenja / očuvanosti”, 2020: 3, 17–19. U nastavku teksta – *Izvještaj III*.

⁴ U obradi je korištena klasifikacija Šefika Bešlagića (1982: 75–117).

⁵ *Izvještaj III*.

⁶ Sastav stručnog tima: Tarik Silajdžić, Đenana Ganić, Kerim Silajdžić, Mirna Malić i Nermin Keso.

Sl. 1. Karta grada Visokog s obilježenim obrađenim nekropolama u I, II i III fazi projekta: 1. Tušnjići – Kljen, 2. Zagorice, 3. Grajani – lokalitet Stari grad Bedem, 4. Gorani, 5. Radovlje / Slatina – lokalitet Podojnica, 6. Buzići – lokalitet Brečak, 7. Dobrinje – lokalitet Dobrinac, 8. Gračanica / Goruša (Malo Čajno) – lokalitet Zgonovi, 9. Visoko – lokalitet Klisa, 10. Šošnje, 11. Ginje – lokalitet Gorašnica / Glavica, 12. Dvor – lokalitet Gorašnica, 13. Gorani / Podgorani – lokalitet Polje, 14. Džindići – lokalitet Grabošić, 15. Slatina (Radovlje) – lokalitet Jagneidi, 16. Maurovići – lokalitet Strane, 17. Podvinci – lokalitet Podvinci (harem džemije), 18. Uvorići – lokalitet Kadinjača, 19. Zbilje – lokalitet Lopate, 20. Zbilje – Pravoslavno groblje

1. Nekropola Grabošić⁷

Nekropola Grabošić nalazi se u mjesnoj zajednici Radovlje, na šumovitom brežuljku u selu Džindići na oko 17 km sjeverozapadno od Visokog. Nekropolu u selu Džindići evidentirao je Šefik Bešlagić navodeći da se radi o nekropoli od 5 stećaka u formi sanduka.⁸ Navedeni podatak potvrđen je i u Prostornom planu općine Visoko od 1986. do 2000, odnosno 2015. godine.⁹

Detaljnim pregledom stanja na terenu stručni tim je evidentirao 5 stećaka orijentacije Z-I, što je isti broj stećaka kao kod Bešlagića, ali je konstatovano da se nekropola nalazi na veoma nepristupačnoj lokaciji te, iako je detaljno urađena prospekcija, postoji mogućnost da je broj stećaka veći u odnosu na broj koji je evidentiran. Od pet stećaka, samo dva su još na površini, dok su tri identifikovana detaljnim

Sl. 2. Džindići, nekropola Grabošić
(Fotodokumentacija Zavičajnog muzeja – Visoko)

⁷ Koordinate nekropole su 44.072540, 18.054370.

⁸ Bešlagić 1971: 167.

⁹ Grupa autora 1986: 39.

pregledom terena i u stanju su rasipanja. Također je konstatovano da postoji neslaganje u tipologiji stećaka u odnosu na ono što Bešlagić sugerira. Šefik Bešlagić je naveo da se na ovom lokalitetu nalazi 5 stećaka u obliku sanduka,¹⁰ dok je stručni tim Muzeja evidentirao sljedeće oblike stećaka: jedan u obliku ploče, jedan sljemenjak s postoljem, dva sanduka i jedan stećak amorfnog oblika.¹¹ Nekropola Grabošić je obilježena info-tablom.¹²

2. Radovlje / Slatina¹³

U selu Radovlje / Slatina, koje se nalazi 10,3 kilometara sjeverozapadno od Visokog, nalazi se nekropola Jagneidi. Milenko Filipović je naveo da se pored puta za Kaliće na njivi Podojnici nalazi veći broj stećaka raspoređenih na dužini od 100 metara, ali i nekoliko stećaka u Jagneidima kod Slatine koji predstavljaju isto groblje.¹⁴

Stručni tim Muzeja je izvršio terenski pregled lokaliteta Slatina i tom prilikom evidentirana je nekropola Jagneidi s tri stećka u obliku sanduka od kojih je jedan s postoljem. Konstatovano je da su stećci pomjereni u odnosu na prvobitni položaj. Stećci su bez ukrasa.¹⁵ Nekropola Jagneidi je obilježena info-tablom.¹⁶ Na udaljenosti oko 100 m od ove nekropole na lokalitetu Podojnica nalazi se veća nekropola koju je stručni tim Muzeja obradio 2017. godine. Na osnovu terenskog pregleda tokom realizacije III faze, ali i prema obliku i dimenzijama stećaka, stručni tim je potvrdio navode Milenka Filipovića da su ove dvije nekropole ustvari bile jedna veća nekropola, ali koja je uništena izgradnjom lokalnog puta i izgradnjom firme na ovom lokalitetu.

Kod Šefika Bešlagića pod lokalitetom Maurovići spominje se nekropola s 13 stećaka na raskršću puteva za Slatinu i Kondžilo, što odgovara lokaciji nekropole o kojoj govorimo.¹⁷

¹⁰ Bešlagić 1971: 167.

¹¹ *Izveštaj III*: 28–31.

¹² *Izveštaj III: Fotografije informacionih tabli / signalizacije na nekropolama stećaka*, Sl. 7.

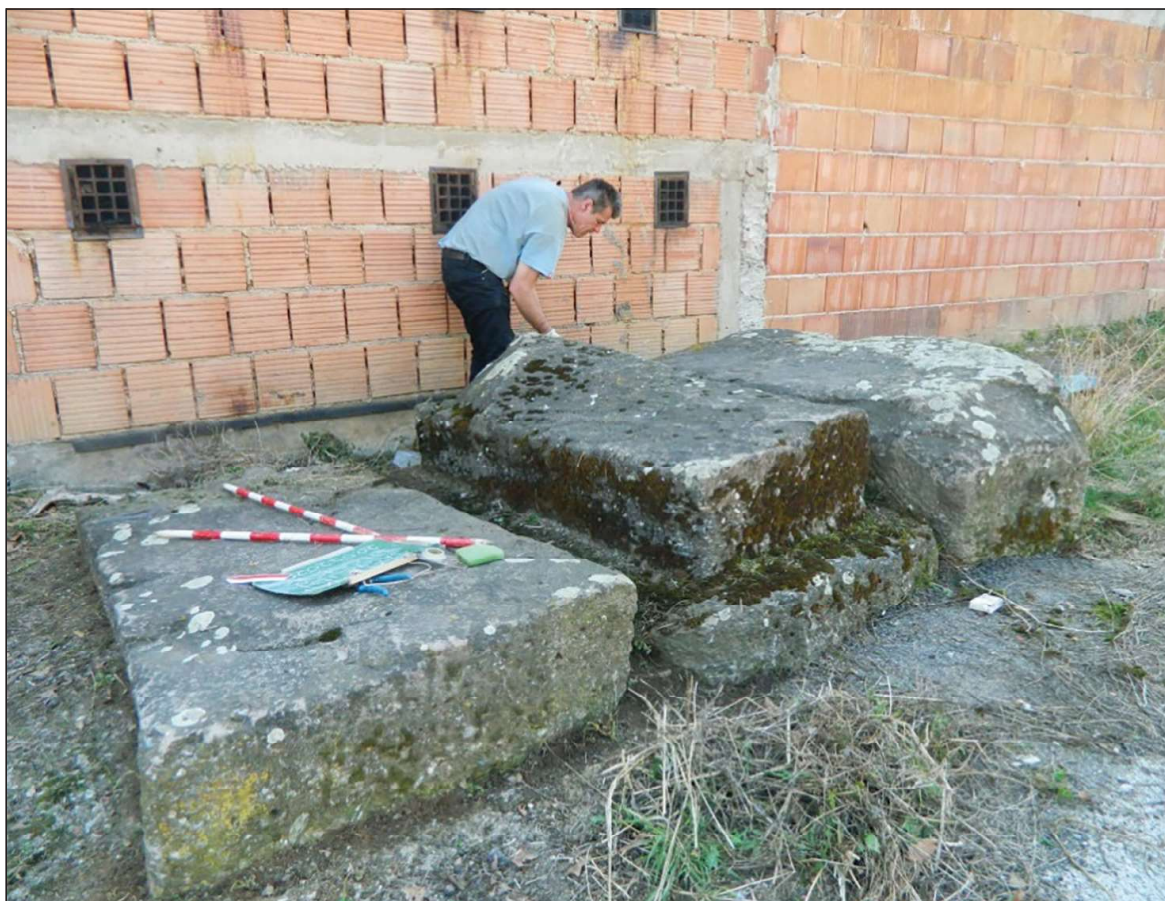
¹³ Koordinate nekropole su 44.039360, 18.077026.

¹⁴ Filipović 1928: 494.

¹⁵ *Izveštaj III*: 32–33.

¹⁶ *Izveštaj III: Fotografije informacionih tabli / signalizacije na nekropolama stećaka*, Sl. 6.

¹⁷ Bešlagić 1967: 36.

Sl. 3. Radovlje / Slatina, nekropola Jagneidi
(Fotodokumentacija Zavičajnog muzeja – Visoko)

3. Maurovići¹⁸

U selu Maurovići koje se nalazi 9,5 kilometara sjeverozapadno od Visokog, na brijegu s lijeve strane rijeke Radovljanke nalazi se nekropola Strane / Repni Do. Milenko Filipović navodi da se u Repnom Dolu nalazi nekoliko “grčkih grobova”.¹⁹ Prema Šefiku Bešlagiću, na lokalitetu Strane nalazi se nekropola s 5 stećaka u obliku sanduka.²⁰

Stručni tim je dolaskom na teren konstatovao da je nekropola presječena seoskim putem, da su vidljivi dijelovi stećaka oštećeni vjerovatno prosjecanjem puta i da je nekropola u veoma zapuštenom stanju. Šefik Bešlagić je u svojoj studiji evidentirao 5 stećaka, međutim, terenskim radom evidentirano je ukupno 10 stećaka, od čega 9 pripada tipu sanduka i jedan je amorfne tipa. Nemaju ukrasa i orijentacije

¹⁸ Koordinate nekropole su 44.031615, 18.093064.

¹⁹ Filipović 1928: 488.

²⁰ Bešlagić 1967: 36; 1971: 168.

Sl. 4. Maurovići, nekropola Strane / Repni Do
(Fotodokumentacija Zavičajnog muzeja – Visoko)

su SZ–JI, izuzev dva stećka koja su orijentacije Z–I zbog pomjeranja iz prvobitnog položaja.²¹ Nekropola Strane / Repni Do obilježena je info-tablom.²²

4. Podvinci²³

Selo Podvinci je udaljeno od Visokog 12,5 kilometara u pravcu sjeveroistoka. U selu je unutar harema Djevojačke džamije evidentirana nekropola Podvinci. Milenko Filipović je naveo da se u Podvincima uz džamiju nalazi “grčko” i muslimansko groblje.²⁴ Ovu nekropolu

²¹ *Izveštaj III*: 23–27.

²² *Izveštaj III: Fotografije informacionih tabli / signalizacije na nekropolama stećaka*, Sl. 8.

²³ Koordinate nekropole su 44.060480, 18.236204.

²⁴ Filipović 1928: 549.

Sl. 5. Podvinci, nekropola Podvinci
(Fotodokumentacija Zavičajnog muzeja –
Visoko)

evidentirao je i Slaviša Perić i konstatovao je da su stećci dislocirani i da se na nekropoli nalaze 22 stećka u obliku sljemenjaka i sanduka.²⁵

Tokom 2020. god. stručni tim muzeja obišao je ovaj lokalitet i utvrdio da nekropola broji ukupno 17 stećaka, i to 16 stećaka u haremu Djevojačke džamije i 1 stećak izvan harema, pokraj seoskog puta i kuće Nesiba Bukve na udaljenosti od oko 20-ak metara od mezarja. Stećci se javljaju u tri forme: ploče, sanduci i sljemenjaci. Prilikom pregleda nekropole i na osnovu kazivanja mje-

štana potvrđen je navod Slaviše Perića da su svi stećci dislocirani. U haremu Djevojačke džamije stećci su raspoređeni pravolinijski na južnoj i sjevernoj strani, slijedeći orijentaciju Z–I. Stećci su znatno oštećeni i nisu uočeni ukrasi. Nekropola Podvinci je obilježena info-tablom.²⁶ Obilaskom harema utvrđeno je da je 10-ak stećaka ugrađeno u temelje Djevojačke džamije. Nedaleko od harema, kod susjednog objekta evidentirana je veća količina kamenog materijala, što nam ukazuje na sekundarnu upotrebu stećaka, ali i na činjenicu da je nekropola stećaka u Podvincima u svom izvornom stanju bila dosta veća.²⁷

5. Uvorići²⁸

U selu Uvorići udaljenom od Visokog 9,5 kilometara u pravcu sjeveroistoka evidentirana je nekropola Kadinjača. U svojoj studiji iz 1967.

²⁵ Perić 1988: 26.

²⁶ *Izveštaj III: Fotografije informacionih tabli / signalizacije na nekropolama stećaka*, Sl. 3.

²⁷ *Izveštaj III*: 9–16.

²⁸ Koordinate nekropole su 44.020428, 18.187472.

god. Šefik Bešlagić navodi da se u selu Uvorići na lokalitetu Kadinjak nalazi nekropola sa 6 stećaka u obliku sanduka.²⁹ Navedeno je potvrđeno i u Prostornom planu općine Visoko od 1986. do 2000, odnosno 2015. godine.³⁰

Stručna ekipa Zavičajnog muzeja izvršila je terenski pregled lokaliteta i konstatovala da se nekropola nalazi u vrlo lošem stanju. Nekropola Kadinjača nalazi se u dijelu koji je privatno vlasništvo te su stećci prilikom uređivanja imanja uklonjeni ili uništeni. Trenutno ova nekropola broji samo 2 stećka, koja su u potpunosti utonula u zemlju i dio su prilaznog puta imanju, zbog čega nije moguće utvrditi o kakvim tipovima stećaka se radi. Prema otkrivenom dijelu, konstatovano je da se radi o stećcima veoma velikih gabarita. Oba stećka imaju orijentaciju SJ–JZ.³¹ Nekropola Kadinjača obilježena je info-tablom.³²

Sl. 6. Uvorići, nekropola Kadinjača
(Fotodokumentacija Zavičajnog muzeja – Visoko)

²⁹ Bešlagić 1967: 37.

³⁰ Grupa autora 1986: 40.

³¹ *Izvještaj III*: 34–35.

³² *Izvještaj III: Fotografije informacionih tabli / signalizacije na nekropolama stećaka*, Sl. 4.

6. Zbilje / Pravoslavno groblje³³

Na desnoj strani rijeke Fojnice, u pravcu Visoko – Kiseljak, na oko 3,5 kilometara južno od grada Visokog, nalazi se selo Zbilje. Milenko Filipović je davne 1928. god. naveo da se u naselju Zbilje, u sadašnjem pravoslavnom groblju, nalaze dva stećka,³⁴ dok je Šefik Bešlagić u selu Zbilje, na desnoj obali rijeke Fojnice, evidentirao 4 stećka u obliku sanduka, te da je uz stećke situirano aktivno pravoslavno groblje.³⁵

Nakon što je stručna ekipa Zavičajnog muzeja izvršila terenski pregled lokaliteta, konstatovano je da se jedan preostali stećak nalazi u ograđenom dijelu novog aktivnog pravoslavnog groblja. Stećak je utonuo u zemlju i samo se vidi površinski dio. Orijehtacija je SI–JZ.³⁶ Nekropola u Pravoslavnom groblju obilježena je info-tablom.³⁷

Sl. 7. Zbilje, stećak uz sadašnje Pravoslavno groblje
(Fotodokumentacija Zavičajnog muzeja – Visoko)

³³ Koordinate nekropole su 43.970429, 18.189687.

³⁴ Filipović 1928: 411.

³⁵ Bešlagić 1967: 35–36.

³⁶ *Izvještaj III*: 21–22.

³⁷ *Izvještaj III: Fotografije informacionih tabli / signalizacije na nekropolama stećaka*, Sl. 1.

7. Zbilje / Lopate³⁸

Prospekcijom terena stručni tim Muzeja registrovao je još jednu nekropolu u selu Zbilje, koja nije navedena u dosadašnjoj literaturi. Evidentirana su 4 stećka: 3 nadgrobne ploče i 1 sljemenjak. Sljemenjak je pronađen na osnovu kazivanja mještanina, jer se nalazio ispod zemlje nedaleko od jedne ploče. Stećci se nalaze u okviru sadašnjeg muslimanskog mezarja. Zbog lošeg kvaliteta kamena, ali i neodgovornog postupanja mještana, stećci su oštećeni i u lošem su stanju. Stećci su bez ukrasa i orijentacije.³⁹ Nekropola je obilježena info-tablom.⁴⁰

Sl. 8. Zbilje, lokalitet Lopate
(Fotodokumentacija Zavičajnog muzeja - Visoko)

³⁸ Koordinate nekropole su 43.974005, 18.192104.

³⁹ *Izvještaj III*: 17–20.

⁴⁰ *Izvještaj III: Fotografije informacionih tabli / signalizacije na nekropolama stećaka*, Sl. 2.

Zaključak

Projekat "Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko sa procjenom stanja oštećenja / očuvanosti" koji se od 2015. god. sprovodi na širem području Visokog u organizaciji JU Zavičajni muzej Visoko predstavlja važan doprinos izučavanju sepulkralne materijalne kulture i stećaka kao jedinstvenog fenomena u kulturnoj historiji bosanskog srednjeg vijeka. Kompletiranjem III faze projekta dopunjeni su podaci ranijih autora te je proširen broj do sada poznatih nekropola. Na nekim nekropolama (Uvorići) evidentiran je manji, a na nekim (Maurovići) veći broj stećaka u odnosu na ranije zabilježeno stanje. Uparednom analizom pisanih podataka i situacije na terenu utvrđeno je i postojanje nove nekropole (Zbilje – Lopate) koja do sada nije bila zabilježena na ovom području. Opća odlika nekropola stećaka s područja Visokog je izrazito loša očuvanost, s ljudskim faktorom kao primarnim uzrokom, što je naročito vidljivo na nekropolama Podvinci, Uvorići, Slatina i Maurovići, gdje je uticaj ljudske ruke doveo do skoro potpune rekonstrukcije strukture i položaja nekropola uzrokujući pri tome velika oštećenja na pojedinim stećcima. Zanimljiv i za sada jedinstven primjer na području Visokog je slučaj nekropole u Podvincima za koju je utvrđeno da predstavlja najizrazitiji primjer sekundarne upotrebe stećaka u arhitekturi 20. st. na području Visokog.

S tipološke strane, stećci obrađeni u okviru III faze projekta, ukupno 42 stećka sa 7 nekropola, mogu se svrstati u 5 tipova: ploče, sanduci, sanduci s postoljem, sljemenjaci i sljemenjaci s postoljem. Svi stećci su bez ukrasa, kako epigrafskih tako i likovnih ornamenata.

Terenski dio projekta ove god. dopunjen je geodetskim snimanjem koje će biti od iznimne koristi za sva buduća istraživanja. Pored toga, s ciljem očuvanja, zaštite i promocije srednjovjekovne baštine Visokog, na temelju stečenih podataka izrađene su informativne table koje trebaju da posluže kao podsjetnik na medijevalnu prošlost Visokog i okoline. Kako bi se ova vrijedna spomenička građa približila dinamičnom okruženju i auditoriju 21. st., sve nekropole s relevantnim podacima biće unesene u jednu od postojećih elektronskih baza koje predstavljaju nezaobilazan alat u savremenom pristupu izučavanju i prezentaciji date tematike.

Bibliografija

Izvori

Grupa autora, "Kulturno-historijsko naslijeđe na području opštine Visoko", u: *Prostorni plan opštine Visoko za period od 1986. do 2000, odnosno 2015. godine*, Skupština opštine Visoko, Sarajevo, 1986. (neobjavljeno).

Izveštaj o realizovanom projektu "I faza – Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko sa procjenom stanja oštećenja / očuvanosti", JU "Zavičajni muzej" Visoko, 2015/2016.

Izveštaj o realizovanom projektu "II faza–Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko sa procjenom stanja oštećenja / očuvanosti", Visoko, 2018.

Izveštaj o realizovanom projektu "III faza–Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko sa procjenom stanja oštećenja/očuvanosti", Visoko, 2020.

Terenska dokumentacija i fotodokumentacija, JU "Zavičajni muzej" Visoko, Visoko, 2015, 2016, 2018, 2020.

Dokumentovani snimci nekropola stećaka naznačeni na skicama i koordinate snimljenog detalja za mjesta Zbilje, Uvorići, Radovlje, Podvinci, Džindići, Buzići, JU "Zavičajni muzej" Visoko, Visoko, 2020.

Literatura

Andelić, P. (1984): "Srednji vijek – Doba stare bosanske države", u: *Visoko i okolina kroz historiju I*, Skupština opštine, Visoko, 101–309.

Bešlagić, Š. (1967): *Stećci centralne Bosne*, Zavod za zaštitu spomenika kulture BiH, Sarajevo.

Bešlagić, Š. (1971): *Stećci. Kataloško-topografski pregled*, Veselin Masleša, Sarajevo.

Bujak, E. (2018): *Stećkopedija kameno blago stare bosanske države*, Mladinska knjiga d.o.o., Sarajevo.

Čović, B. (ur.) (1988): *Arheološki leksikon BiH*, Tom 3, Zemaljski muzej BiH, Sarajevo.

Filipović, E. (2017): *Bosansko kraljevstvo*, Mladinska knjiga, Sarajevo.

- Filipović, M. (1928): *Visočka nahija*, Naselja i porijeklo stanovništva, knj. 25, Srpski etnografski zbornik, knj. 43, Srpska kraljevska akademija, Beograd.
- Ganić, Đ. (2020): "Ubikacija, evidentiranje i rekognosciranje stećaka na području općine Visoko sa procjenom stanja oštećenja / očuvanosti", u: *Radovi Zavičajnog muzeja – Visoko 1*, JU "Zavičajni muzej" Visoko, Visoko, 185–207.
- Perić, S. (1988): "Podvinjci", u: *Arheološki leksikon BiH*, Tom 3, Zemaljski muzej BiH, Sarajevo, 26.

Summary

Ubication (identification of locations), recording and reconnaissance of stećci – medieval tombstones in the City of Visoko with assessment of damage / preservation – phase III

The project “Ubication, recording and reconnaissance of the stećci tombstones in the City of Visoko with assessment of damage / preservation” organized by the Regional Museum in Visoko, has been implemented since 2015 with the aim of revitalising several medieval necropolises that currently exist in the greater Visoko area. After the implementation of the project phases I, II and III, new and interesting data were obtained representing an important contribution to the study of sepulchral heritage of Bosnia and Herzegovina. Consequently, a different situational picture was established in relation to the previously recorded condition, both in terms of the number of stećci tombstones and the number of necropolises. This year’s field part of the project was supplemented by geodetic surveys that will serve as a permanent record of great benefit for all future research. In addition, with a view to preserving and promoting the medieval cultural and historical heritage of Visoko, based on the data collected, info boards were made to serve as a reminder of the medieval past of Visoko and its surroundings. In order to bring this aspect of material culture closer to the dynamic environment and audience of the 21st century, all necropolises with relevant data will be entered into one of the existing electronic databases that are an indispensable tool in the modern approach to studying and presenting the topic of material culture of the medieval Bosnian state.